

KIEMELÉS KARÁCSONY SÁNDORTÓL

„AZ ÖREG DEBRECENI TANÁROK EMBEREK VOLTAK”

Karácsony Sándor a XX. századi magyar pedagógia történetének egyik legnagyobb egyénisége újra hatni kezd. Olvasva műveit „A magyar észjárás”-címmű például, rájövünk; van hazai forrás, amelyből meríthet a humánus pedagógiai gyakorlat elsajátítására szomjazó lélek. A módszereskedést ugyan elvetette Karácsony Sándor, de nem vetette el az önmagát vállaló és megvalló tanítói magatartást, a tanítványt becsülő mellérendelési elvet. Mintha Rogers is tanult volna Karácsony Sándortól, s mintha Slade is arra az egyetemre járt volna, amelyikre a magyar mester.

„Öreg tanáraink módszere abban különbözött a fiatalokétól, hogy őszintén adták bele a közös munkába egész egyéniségüket. A fiatalok németes módszereskedése úgy viszonylott az ő őszinte odaadásukhoz, mint ahogy a magyar szavak jelentésének szemléletessége a német szavak jelentésének elvontságához viszonylik. Az öreg debreceni tanárok emberek voltak. Szusztogtak, vicceltek, haragudtak, és latinul meg görögül tudtak. A fiatalok két lábon járó „nevelés és tanítás”-absztrahálások voltak, nem is nagyon derült ki, tudnak-e, nem-e.”

A magyar észjárás (Magyar Hírmondó hasonmás kiadás a Magvető Kiadótól/1985) XLI

NYITVA A KAPU A DRÁMAPEDAGÓGIA ELŐTT

Kérdésekre válaszol Zsolnai József, az OKI Főigazgatója

Az elmúlt évtizedek közoktatása igencsak mostohán kezelte az olyan törekvéseket, amelyről úgy vélekedett, hogy veszélyezteti az ún. szocialista nevelést, másként, amely nem egyezik a porosz-orosz iskolarendszer gyakorlatával.

Megtúrt módszernek tekintette a drámapedagógiát is, noha ez a metodika akkorra már a világ számos országában bizonyított, hogy eredményesen képes harmónikus személyiségek formálására, kreatív képességek fejlesztésére, a magyar iskolarendszerbe mégse — vagy éppen ezért — nem férhetett be. Hogy mégis terjedt, s egyre többen érdeklődtek iránta, az annak volt köszönhető, hogy a drámapedagógia honi felfedezői, művelői, akik a közművelődés területén dolgozó pedagógusok voltak, saját hatáskörükben a gyermek- és diákszínjátzó rendező tanárok közegeben terjeszthették a módszert; kísérleteztek, tanfolyamokat vezettek, kézikönyveket írtak, szakmai munkaközösségeket működtettek.

Ma, amikor a demokratizálódó oktatási rendszerben elvileg minden lehetőség megvan arra, hogy az óvodától a felsőoktatásig, a pedagógusképzésig zöld utat kapjon a drámajáték tanítás, arról kérdeztük Zsolnai Józsefet, az Országos Közoktatási Intézet főigazgatóját; miféle szerepet kap a drámapedagógia a mai magyar iskolában?

— Optimista vagyok e tekintetben, hiszen az új, a készülő oktatási törvény minden jó módszer, program számára biztosítja a működési lehetőséget. **A drámapedagógia, azaz a drámajáték-tanítás, alternatív, választható programként akár azonnal megjelenhetik az oktatás piacán...** — válaszolja a főigazgató.

— Úgy gondolja Tanár úr, hogy van erre fogadókésztség iskoláinkban, támogatnák ezt az igazgatók és a tantestületek?

— A drámapedagógiát az anyanyelv vagy más tárgyak oktatásába már eddig is be lehetett csempészni, én azonban azt szeretném, hogy lehetséges legyen ezt legitimizálni. A nehézség abból fakad, hogy a tantestületek egy része ma még nem tartja fontosnak az iskola humanizálását, az önkifejezés, a kommunikáció szocializáló szerepét, a szociális képességek fejlesztését. De tételezzük fel, hogy felismerik a jelentőségét, de mert nem látnak látványos gyors eredményeket, hiszen a drámapedagógiának is legalább 3-4 évre van szüksége ahhoz, hogy mérhető legyen a hatása, kedvüket veszítik. Az igazgatókban, pedagógusokban nincs elég türelem a kiváráshoz. A színjátszásban, a gyermekszínjátszásban a produkció meggyőző. Éppen ezért én fontosnak tartom, hogy a drámapedagógia mellett a gyermekszínjátszás is jelen legyen az iskolai nevelő munkában.

— Mit javasol Tanár úr a drámapedagógusoknak, a Magyar Drámapedagógiai Társaságnak, miként folytassák tevékenységüket?

— Legyen nagyobb a propagandájuk, győzzék meg az iskolákat arról, hogy a drámapedagógiát ugyanazok a jogok illetik meg, mint a többi tantárgyat.

— Jónéhány magyar iskolában már bizonyítottak a drámatanárok. Kísérleti vagy állandó jelleggel több helyen is folyik drámapedagógiai nevelés-oktatás.

— Igen, tudom, ezért is hangsúlyozom, le kell írni a tapasztalatokat, el kell készíteni a drámatanítás tantervét, ki kell dolgozni a program választásának feltételeit. Ez volna az első lépés. Aztán a Társaság előterjeszhetné a már elkészült programot, hiszen ők tömörítik azokat az elméleti és gyakorlati szakembereket, akik felelősséggel vállalhatják az említett alternatív tantervi program elkészítését. Arra azonban fel kell készülni, hogy az iskolákban még ezután is többféle akadály tornyosulhat. Kell a megfelelően felkészült ta-

nár, helyiségre, órakeretre van szükség. **A legjobb időben lép a nagy nyilvánosság elé a Magyar Drámapedagógiai Társaság. Törekvéseik előtt nyitott a kapu.**

A felsőbb szervek ma már nem fogják akadályozni a drámapedagógia iskolai alkalmazását. Nem csak a készülő oktatási törvény adja meg ehhez az iskoláknak a legnagyobb szabadságot, de más mellett a Nemzeti Alaptanterv is, amely olyan kommunikációs kultúrát követel meg az oktatási intézményektől, hogy az maga készíthet vezetőket, pedagógusokat arra, hogy módszerüknek válasszák a drámapedagógiát. A közoktatás új szabályozása kiszélesíti az iskolák lehetőségeit. Most kell betörni az igazán jó programokkal, módszerekkel. Ha a Magyar Drámapedagógiai Társaság szakembereinek van elég szellemi és fizikai ereje ahhoz, hogy elfogadtassák magukat, most megtehetik. Nemrégiben fejeztük be **A magyar közoktatás minőségi megújításának szakmai programja** címet vi-

selő átfogó munkánkat, — mutat a főigazgató az asztalán egy vaskos dossziéra. — Az elsőt, a minisztériumi megmértetésen már túl vagyunk, s ott igen jó volt a koncepciónk fogadtatása. **Nézze csak, itt van benne a drámapedagógia is.** Amikor a humán műveltség szerepét, jelentőségét elemeztük, alternatívaként felsorakoztattuk a drámajáték tanítást is, legkésőbb a gyermekek 10-12 éves koráig terjedően. Ebben a munkában azt is megfogalmaztuk, hogy **a drámapedagógiának be kell épülnie a felsőoktatásba, a pedagógusképzésbe, a fejlesztő intézetek munkájába, a program készítésébe is.**

Látja, engem már nem kell meggyőzni. Kívánom, hogy minél előbb legyen a kötelező vagy a szabadon választható tantervi programok között a drámapedagógia is. Szükség van rá.

Váczy Zsuzsa

EGY ANGOL DRÁMATANÁR ESETE MAGYAR PEDAGÓGUSOKKAL

A történet végén kezdem. David Davis Birminghamból, drámatanár, főiskolai adjunktus, az angliai drámapedagógiai szövetség egyik vezetője, támogatásáról biztosította a Magyar Drámapedagógiai Társaságot, folyamatos kapcsolattartást szorgalmazott, tapasztalatcserét, szakfolyóiratokat, szakkönyveket ígért, s mindezt annak a feszültségeket nem nélkülöző, ám szellemi kalandban sem szűkölködő 3 napos nyári továbbképzésnek a végén, Szentesen, amikor is közös értékelésre kerülhetett sor.

Az elején azonban és közben is..., de tartunk sorrendet. Magyarországra érkezik egy angol értelmiségi, egy tanfolyamra jön, magyar pedagógusokhoz, drámajátékot tanítani és oly módon kezd neki a tanításnak, mintha hazai pályán volna. Azt oktatja és úgy, amit és ahogyan otthon. Kezdeknek. S ebből következik a baj. Egyrészt, mert a hallgatói nem kezdők, másrészt, mert más érdekli őket, mint amit David nyújtani óhajt. David nem érzékeli eléggé, hogy itt a körülmények mások, mint Albionban, s mivel mások, egy pedagógiai módszertől is mást várnak az itteniek, s nem azt, amit Birminghamban. Gyakorlati segítséget például és nem rendszer-ismertetést. David a táblához ment, krétát használt, pontokba szedett mondatokat írt fel arról történetesen, miként kell építkezni, amikor az improvizatív drámajátékot tanítjuk. David a drámapedagógiát úgy oktatja, mint egy tantárgyat; miként lehet eljutni egy vázlattól a kompozícióig, a rögtönzések sziatúciótól a színjátékos kidolgozottságig.

Angliában 1920 óta művelik ezt a módszert, önálló tantárgyként tanítják az iskola alsó fokozatától kezdve az egyetemig. Nevelési eszköz is, de a színházértést segítő és a drámajátszást oktató szaktudomány is. David idejövén az utóbbit akarta cselekedni. Nem gondolhatta, mivel nem tájékozódott eléggé, s nem tájékoztatták azok, akiknek ez dolga lett volna, hogy a Magyarországon munkálkodó pedagógusok elsősorban nem a szaktudományra kíváncsiak, hanem arra a pedagógiai módszerre, amely a nevelésben hasznosítható, hogy ők azt várják a nagyon várt angol mestertől, hogy a metódika fogásait ismerteti meg velük, a mód-

szert, a megélhető és megtapasztalható, melyet iskolai gyakorlatukban alkalmazhatnak.

Egyikőjük nem is bírta sokáig, szót kért, s elmondta: nekik azért van szükségük a drámapedagógiára, hogy megtaníthassák a gyerekeket a demokratikus létezés játékszabályaira, a mellérendelésre, a partneri kapcsolatteremtésre, a magabiztosságra, a szükséges önbecsülésre, a kisebbségi érzés kiküszöbölésére. Majd hozzátette, ne felejtse David, Magyarországon az emberek csak most kezdenek szabadulni 40 év diktatúrájából, alávetettségéből.

David Davis fogékonynak bizonyult és nyitottnak. Sőt örvendezőnek. Hát persze — mondta — ha valamivel, ezzel az improvizációra épülő módszerrel igen csak lehet gyakorolni a demokráciát. És váltott.

Improvizációs játék kezdődött, melyben David a játékmester, aki időnként szerepekbe is bújik. A résztvevők — kívánságára — családokká formálódnak. A családban apa, anya, a politikailag ellenzéki 18 éves gyermek, valamint egy 14 év körüli kisebb, aki felnéz a bátyjára. (7 család születik) Indul a játék. Terített asztal ülnek körül a kisközösségek tagjai, a szülők — ez megintcsak játékmesteri igény — megpróbálják lebeszélni nagyobbik gyermeküket arról, hogy tüntessen, más véleményt harsogjon stb. (Megjegyezzük, hogy minden család maga döntötte el a történelmi időt és helyszínt, a konfliktus okát és a családon belüli érzelmi kapcsolódásokat.) David, a játékmester egyszerűen közli, hogy elmúlt egy esztendő, a diktatórikus hatalom lecsap, az ellenzéki fiút elviszik és elmeorvosintézetbe zárják. A valóságban a nagyobbik fiút átirányítják egy másik terembe, amelyik maga a bolondokháza. A családnak évi egyszeri látogatást engedélyeznek, s erre most kerül sor. Az intézet messze van. Egy napig is zötykölődnek a vonaton. Van idő a családtagoknak megbeszélniük, ki mit mondjon, ki mit adjon át, miként biztassák a fiút kintásra. Ám a helyszínen, a külföldről hozott igazgató ismerteti a rendszabályokat. A családtagok csak egyenként mehetnek az ápolthoz, levelet nem adhatnak át, a csomagot is le kell tenni a várószobában. Érvekre és kérésekre el-